

زیبایی استراتژی‌های اتحاد شده

محمد راه پیم

دکترای روابط بین الملل

ایران با تکیه بر مدل «مقاومت فعال» به ایجاد یک کمربند امنیتی متمرکز- غیرمتمرکز در غرب آسیا مبادرت کرد. این راهبرد چند کارکرد کلیدی دارد؛ اول جلوگیری از محاصره زمینی و دریایی کشور، دوم انتقال میدان رویارویی با دشمنان از داخل مرزها به مناطق پیرامونی و سوم تضعیف قدرت چانه زنی آمریکا و رژیم صهیونیستی و افزایش هزینه هرگونه اقدام نظامی علیه ایران. این دکترین و نیز دکترین تاسیس شورای امنیت ملی در سال ۱۳۴۸ موجب شده ایران از جنگ‌های فرسایشی پرهزینه مستقیم اجتناب کند و در عین حال حضور ژئوپلیتیکی مؤثر خود را در چندین جبهه حفظ کند. این مدل باعث شده است تا ایران قدرت نرم و سخت خود را به صورت همزمان در سطح منطقه اعمال کند و در مقابل فشارهای سیاسی و تحریم‌ها مقاوم بماند. اگرچه حمایت از گروه‌های هم دل با نظام جمهوری اسلامی ایران گاهی با فشارهای سیاسی و تبلیغاتی همراه بوده، اما کارآمدی این راهبرد در افزایش نفوذ منطقه‌ای ایران و حفظ امنیت داخلی مشهود است. نقش رهبری آیت‌ا... خامنه‌ای، رهبری معظم انقلاب، با بینش استراتژیک خود، حمایت مستمر و هدایت هوشمندانه از محور مقاومت را تضمین کرده‌اند. ایشان با درک اهمیت ایجاد جبهه‌های هم دل، منابع، تدوام و انسجام این گروه‌ها را فراهم کردند و به عنوان منبع اقتدار و وحدت آنها عمل می‌کنند. رهبری ایشان توانسته است محور مقاومت را به ابزار کلیدی در برابر تحریم‌ها و فشارهای نظام بین الملل تبدیل کند. اقتصاد مقاومتی نه صرفاً یک شعار، بلکه چارچوبی جامع برای بازآفرینی بنیان‌های اقتصادی کشور بوده است. از زمان تشدید تحریم‌ها به ویژه در دهه ۱۳۹۰، رهبر انقلاب با ابلاغ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی (۱۳۹۲) در تدوام سیاست‌های کلی نظام در افاق ۱۴۰۰، نقشه راه مقابله با فشارهای خارجی و تقویت درون‌زایی اقتصادی را ترسیم کردند. این راهبرد چند شاخه دارد؛ اولاً تقویت رنجیره ارزش داخلی از تولید تا صادرات کالاها ی با ارزش افزوده بالا. ثانیاً حمایت از شرکت‌های دانش بنیان، که به افزایش صادرات دارو، تجهیزات پزشکی و فناوری‌های نوین منجر شد و توسعه زیرساخت‌های انرژی و پتروشیمی برای ایجاد استقلال ارزی است. سیاست تاک-استراتژیک ن گاه به شرق که در راستای یک استراتژی بزرگ‌تر نه شرقی –نه غربی است؛ نیز مکمل مقاومت اقتصادی در برابر غرب بوده است. مصادیق مهم این سیاست شامل: عضویت در سازمان همکاری‌های شانگهای و دروازه ورود به اوراسیا؛ قرارداد ۲۵ ساله با چین (۲۰۲۱) و افزایش تبادلات اقتصادی با روسیه و هند؛ همکاری‌های نفتی و ترانزیتی با ونزوئلا، سوریه و آمریکای لاتین. شواهد مؤثر بودن این استراتژی افزایش سهم صادرات غیرنفتی در سبد درآمدی کشور، رشد تجارت‌های تازه‌ای و استفاده از راه‌های محلی در تبادلات منطقه‌ای نمونه‌هایی از تحقق این راهبرد است؛ ضمن آنکه کاهش وابستگی به دلار و نظام مالی غربی، بهره‌برداری از ظرفیت‌های جغرافیایی ایران در کریدورهای حمل‌ونقل جهانی، ارتقاء تاب‌آوری اقتصادی در برابر تحریم‌ها و تبدیل بحران‌ها به فرصت تولید داخلی از دیگر محاسن آن به حساب می‌آید. راهبرد بازدارندگی نظامی جمهوری اسلامی ایران یکی از برجسته‌ترین نمونه‌های موفق قدرت‌سازی درون‌رادر جهان معاصر است. توسعه موشک‌های نقطه زن بالستیک و کروز مانند فجر، فاتح، دلفون، سجیل و خرمشهر که معادله قدرت منطقه‌ای تغییر داده‌اند. موشک‌های ضدشناور با برد بلند و دقت بالاتر هدید مستقیمی علیه پایگاه‌های آمریکا و رژیم صهیونیستی به شمار می‌روند. گسترش پهپادهای انتحاری و شناسایی چون شاهد، مهاجر، کرار و ابابیل باعث شده ایران به صادرکننده فناوری پهپادی بدل شود. نقش این پهپادها در نبرد‌های منطقه‌ای و حتی جنگ اوکراین تأثیرگذار بوده است. پیشرفت برنامه هسته‌ای و عبور از سقف غنی‌سازی ۶۰ درصد به ایران امکان داده است که یک «ابر اهرم جهانی» بدون ورود به فاز نظامی در برابر غرب ایجاد کند. حمله موشکی به پایگاه عین‌الاسد، سرنگونی پهپاد آمریکایی، نفوذ سایبری به سامانه‌های دشمن و دفاع مؤثر از مراکز حساس از بارزترین نمونه‌های موفقیت این راهبرد است. آیت‌ا... خامنه‌ای، رهبر معظم انقلاب به عنوان فرمانده کل قوا، کلید توسعه توانمندی‌های بازدارنده را در اختیار دارند و با حمایت مادی و معنوی برنامه‌های دفاعی و هسته‌ای، این راهبرد را به نقطه قوت نظام تبدیل کرده‌اند. با درک دقیق از جایگاه ژئوپلیتیکی استراتژیک خود، ایران به دنبال فعال‌سازی مسیرهای ترانزیتی و ارتباطی بین آسیا، اروپا و اقیانوس است. این راهبرد توسعه بندر چابهار به عنوان دروازه آسیای مرکزی و هند، مشارکتی فعال در کریدور شمال –جنوب (INSTC) که اتصال هند به روسیه و اروپای شمالی را ممکن می‌سازد، همکاری با چین در پروژه بزرگ کمربند و جاده برای تقویت پیوندهای اقتصادی و زیرساختی و سرمایه‌گذاری در راه‌آهن و خطوط ترانزیتی مثل مسیر شلمچه –بصره برای افزایش ترانزیت منطقه‌ای است. اهمیت این راهبرد کاهش اثر تحریم‌های دریایی و لجستیکی، افزایش قدرت چانه‌زنی ایران در سطح منطقه و تبدیل شدن ایران به هاب استراتژیک تجارت اوراسیاست. رهبر انقلاب با درک دقیق جایگاه ژئوپلیتیکی ایران، حمایت ویژه‌ای از توسعه زیرساخت‌های ترانزیتی و همکاری‌های منطقه‌ای به ویژه با کشورهای همسایه و شرکای شرق داشته‌اند. ایشان نقش ایران را به عنوان پل ارتباطی اوراسیا و آسیا به اروپا با اهمیت بالا ارزیابی کرده‌اند و این رویکرد را در سخنرانی‌ها و سیاست‌های کلان کشور پیگیری کرده‌اند. یکی از اصول بنیادین سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، اجتناب از جنگ مستقیم با قدرت‌های بزرگ و استفاده هوشمندانه از شکاف‌ها و تضاد‌های موجود در نظم بین‌المللی است. ایران در طول چهار دهه گذشته از ورود به جنگ‌های مستقیم با آمریکا، رژیم صهیونیستی و عربستان سعودی خودداری کرده و تضاد‌های میان قدرت‌های جهانی را به فرصتی برای تنفس و گسترش نفوذ خود بدل کرده است. بررسی تطبیقی سیاست ژئوپلیتیک ایران با دیگر قدرت‌های مقاوم (نظیر کره شمالی، ونزوئلا و کوبا) و همچنین تحلیل آینده نگرانه بر اساس نقش جهانی در حال‌گذار (نظم یسپا-آمریکایی) می‌تواند به درک بهتر مسیرهای احتمالی سیاست خارجی ایران کمک کند.

حسین انصاری راد در گفت‌وگو با «آرمان ملی»:

نباید وارد جنگی بی‌پایان شویم

تغییر برخی سیاست‌ها در آینده یک ملت نقش تعیین‌کننده دارد

اسرائیل در بین کشورهای جهان هیچ آبرویی ندارد

اسلامی به گونه‌ای است که هر وقت مردم فشار می‌آورند یک چیزی را قبول می‌کند. «علی اکبر ولایتی وزیر پیشین امور خارجه و مشاور رهبری دیگر چهره سیاسی است که از لزوم تجدید نظر در برخی سیاست‌گذاری‌ها صحبت کرده است. وی بر این باور است حفظ انسجام ملی مورد تأکید مقام معظم رهبری می‌تواند شامل تغییر برخی رویکردهای اجتماعی حاکمیت و محور قراردادن رضایت مردم شود. به گونه‌ای که برای آنها ملموس باشد. مردم خود را اثبات کردند و اکنون نوبت مسئولین است. شیوه‌های منقضی شده دیگر یا ستگوری جامعه پس از جنگ نخواهد بود. «آرمان ملی» برای تحلیل و بررسی این موضوع با حجت‌الاسلام حسین انصاری راد نماینده ادوار مجلس شورای اسلامی و فعال سیاسی اصلاح‌طلب گفت‌وگو کرده که در ادامه می‌خوانید.

آرمان ملی – احسان انصاری: در روزهای اخیر برخی از چهره‌های سیاسی به ضرورت تغییر رویه مدیریت کشور و تجدید نظر در نوع سیاست‌گذاری‌ها در دوران پس از جنگ اشاره کرده‌اند. عزت‌ا... ضرغامی رئیس پیشین صداوسیما در این زمینه معتقد است: «مردم رفتاری نشان دادند که حالا نظام باید یک اصلاحاتی در رفتارش داشته باشد. ما یک مفهومی در مدیریت داریم به نام «سازمان یادگیرنده». سازمان‌هایی موفق هستند و در رقابت‌ها می‌توانند پیشگام باشند و موفق بیرون بیایند که یادگیرنده باشند. جمهوری اسلامی به عنوان یک سازمان بزرگ و مهم، یادگیرنده هست، ولی با هزینه‌های زیاد. اگر من بخواهم در یک جمله مدیریتی خودم و نظام را توصیف کنم، یادگیرندگی ما خوب است، ولی همیشه هزینه می‌دهیم. با هزینه بالا. خدای ناکرده ممکن است این طوری تغییر نباشد که جمهوری

اگر ما بتوانیم فضای جنگ را به فضای صلح تبدیل کنیم می‌توانیم از منافع بسیاری برخوردار شویم که این موضوع زمینه‌پیشرفتی عظیم برای کشور فراهم خواهد ساخت

غربی آن نمانده است. نکته دیگر اینکه متأسفانه تمدن جدید نیز از معنا خالی شده است و دیگر هیچ‌کس ادعای حقوق بشر را از غرب نخواهد پذیرفت.

در درون کشور چه باید کرد؟ چه سیاست‌هایی باید تغییر کند و در چه سیاست‌هایی باید تجدید نظر صورت بگیرد؟

در این زمینه من با یک مثال درباره رویکردی که زاپن سال‌ها قبل در پیش گرفت می‌زنم تا مشخص شود تغییر برخی سیاست‌ها به چه میزان می‌تواند در آینده یک ملت نقش تعیین‌کننده داشته باشد. در این زمینه توجه شما به مخاطبان روزنامه را به مصالحه محمد حسین هیکل روزنامه‌نگار مصری با نخست‌وزیر ژاپن جلب می‌کنم که در حدود پنجاه سال قبل انجام شده است. هیکل از تاناکا نخست‌وزیر ژاپن می‌پرسد که آیا قدرتی بزرگ مثل ژاپن ممکن است بدون سلاح هسته‌ای و ارتشی بزرگ وجود داشته باشد. نخست‌وزیر ژاپن می‌گوید: ژاپن از تولید سلاح هسته‌ای ممنوع است و ما از طرف خود از این ممنوعیت بسیار خرسندیم و آن را مغتنم می‌شماریم و درباره اش فکر نمی‌کنیم. آنچه می‌خواهیم این است که از مبارزه‌های بین‌المللی برکنار باشیم. ما می‌خواهیم قدرتی اقتصادی باشیم بدون رنگ سیاسی. کمک‌های خود را به کشورهای در حال توسعه زیاد خواهیم کرد و می‌خواهیم هیچ شرط سیاسی‌ای بر آن در نظر نگیریم، برخلاف آمریکا و شوروی که شرط سیاسی

در مجامع بین‌المللی هیچ آبرویی برای اسرائیل و پشتیبانان غربی آن نمانده است. نکته دیگر اینکه متأسفانه تمدن جدید نیز از معنا خالی شده است و دیگر هیچ‌کس ادعای حقوق بشر را از غرب نخواهد پذیرفت

فرشاد مومنی مطرح کرد:

شهامت دیدن واقعیت را پیدا کنیم

معترضان سخن گفتن ندارند. کسانی این عبارات را بر زبان رانند؛ اما چون قیاحت همه چیز در سایه آن از کار افتادگی سیستمی ریخته، این کلمات دیگر چندان هولناک نمی‌نماید. بی‌شک کار به کجا رسیده که در سرمقاله روزنامه‌ای مشهور به نمایندگی منافع مافیا‌ها که صدای آنها است، در اوّل شهریور ۱۳۹۶، به صراحت خطاب به رئیس‌جمهور تازه انتخاب‌شده می‌نویسند: «دیگر بهانه پرهیز از شوک نرخ ارز از ترس رای مردم را نداری؛ رأیت را گزفتی، حالا به سمت شوک درمانی برو.» ببینید که تا چه اندازه، این مناسبات آلوده، از درون یک اقتصاد ساسی منحرف سر برآورده دردناک است و چه گستاخانه، علناً با مسئولان کشور مانند گماشتگان خود سخن می‌گویند.

گزارش

تقویت توان بازدارندگی ضامن امنیت و آرامش کشور

سال‌ها است که تهدیدات محیط پیرامونی جمهوری اسلامی ایران به ویژه بعد از پیروزی انقلاب اسلامی پیچیده‌تر شده است. جنگ تحمیلی ۸ ساله، تشکیل گروهک‌های تروریستی به ویژه داعش، ورود و حضور ناوهای آمریکایی در خلیج فارس، ایجاد پایگاه‌های نظامی مختلف استکبار جهانی در کشورهای منطقه و تحریم‌های ناجوانمردانه به بهانه‌های بی‌منطق ساخت سلاح هسته‌ای آن هم از طرف کشورهایلی که دارای کلاهک‌های اتمی هستند، همه و همه تهدیداتی‌اند که هدف آنها درگیرسازی جمهوری اسلامی با تحولات منطقه‌ای است. از طرف دیگر سال‌ها است که قدرت‌های بیگانه برای اینکه در منطقه حضور داشته باشند کشوری جعلی به نام اسرائیل را در خاورمیانه به وجود آوردند که از طریق آن بیش از ۷۰ سال است که منطقه را ناامن کرده‌اند و هر بار در یک گوشه از این منطقه جنگی ساختگی به بهانه‌های مختلف ایجاد می‌کنند تا بتوانند به اهداف خود از جمله فروش سلاح‌های مرگبار، غارت ثروت و منابع انرژی آن کشورها، همچنین ضعیف کردن و تحت سلطه درآوردن آنها برسند که باید گفت این موارد بخشی از اهداف آنها است. اگر کشوری جلوی آنها قدم علم کند بازو گویی و قدری ابتدا با تحریم‌ها و قطعنامه‌های ظالمانه و بعد با تهاجم نظامی روبه‌رو می‌شود. همان‌طور که در طول ۴۷ ساله که از پیروزی انقلاب اسلامی به رهبری حضرت امام خمینی (ره) بیانگذار انقلاب اسلامی و سپس با رهبری حضرت آیت‌ا... خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب می‌گذرد، جمهوری اسلامی ایرانک به خواسته است روی پای خود بایستد و از وابستگی‌ها به دور باشد بارها و بارها از طرف دشمنان با توطئه‌های مختلف مورد تهاجم قرار گرفته که با هوشیاری مردم و مسئولین این توطئه‌ها خنثی شده و پروژه‌های آنها با شکست روبه‌رو شده است. نمونه دیگری که آخری هم نیست، جنگ ۱۲ روزه‌ای بود که رژیم متحوس و کودکش صهیونیستی با حمایت‌های سلطان بزرگ آمریکا بر علیه کشورما شروع کرد و ناجوانمردانه فرماندهان و دانشمندان هسته‌ای کشورمان را ترور کرد و در کنار آن مردم بی‌گناه ما مورد هدف بمب‌های خود قرار داد فکر می‌کردند که با این کارهای می‌توانند به اهداف شوم خود که براندازی نظام جمهوری اسلامی ایران بود برسند که البته با همبستگی و انسجام داخلی مردم و رهبری و هدایت‌های هوشمندانه فرماندهی کل قوا حضرت آیت‌ا... خامنه‌ای و پاسخ کوبنده نیروهای مسلح به دشمن متجاوز، آنها را وادار به عقب‌نشینی و درخواست آتش‌بس کرد که این درخواست در واقع پیروزی ملت ایران در برابر دشمنان را رقم زد. این تهاجم ناجوانمردانه و این پاسخ قاطع نشان داد که امروز ما بیشتر از هر زمان دیگری نیازمند ارتشی قدرتمند با سلاح‌های به روز دنیا هستیم و این نیازمند توجه دولتمردان ما به بحث تقویت بنیه دفاعی کشور است. امروز اگر ما موشک و پهپادها را نداشته‌ایم شاید سرنوشت جنگ طوری دیگری رقم خورده بود. باید گفت با وجود تهاجم نظامی کشورمان بر اهمیت مساله آموزش و داشتن سلاح‌های روز دنیا تأکید دارد چرا که امروز شرایط جنگ با دوران دفاع مقدس تغییر کرده است، البته مسعود پزشکیان رئیس‌جمهور و همچنین دولتمردان دولت چهاردهم به این مهم توجه ویژه دارند، به طوری که رئیس‌جمهور در آبان ۱۴۰۳ در تشریح جزئیات لایحه بودجه ۱۴۰۴ در مجلس شورای اسلامی اعلام کرد که با توجه به شرایط منطقه، در قانون بودجه اطمینان حاصل شده که تقویت بنیه دفاعی یکی از اولویت‌های اصلی دولت باشد. ابراهیم رضایی سخنگوی کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس اعلام کرد که این کمیسیون روز یکشنبه ۲۲ تیرماه کلیه طرح‌های عنوان «تقویت بنیه نیروهای مسلح در مقابل همه جانبه با جنایات و تجاوزات رژیم صهیونیستی» را با حضور مسئولانی از وزارت دفاع، ستاد کل نیروهای مسلح، ارتش جمهوری اسلامی و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به تصویب رساندیم که برای بررسی بیشتر به کمیته دفاعی کمیسیون ارجاع داده شده است. در ادامه سالار ولایت‌مدار رئیس‌کمیته دفاعی کمیسیون امنیت ملی مجلس ضمن ضرورت تقویت بنیه دفاعی کشور گفت: قول می‌دهیم که در مجلس با پیگیری طرح تقویت بنیه و توان دفاعی، تمام توانمان را به کار بزنیم تا این نیروها تقویت شوند. البته باید به این نکته هم تأکید کرد که ضمن تقویت بنیه دفاعی کشور، نباید از تقویت بنیه دیپلماسی کشور غافل شد چرا که میدان «دیپلماسی» همراه و مکمل «میدان رزم» است و هر دو به یک اندازه در کنار هم باید تقویت شوند تا بتوان پیروز میدان بود. همچنین باید به این نکته هم توجه داشت که ما سال‌ها با تهدیدات نظامی از سوی آمریکا و اسرائیل روبه‌رو بوده‌ایم و بارها در مذاکرات با آمریکایی‌ها و کشورهای اروپایی آنها با گزینه نظامی روی میز است مارا تهدید کرده‌اند لذا اینکه باید بنیه دفاعی را تقویت کنیم موضوع جدیدی نیست و باید از قبل به این موضوع و افزایش بودجه در این زمینه توجه می‌شده است اما به نظر می‌رسد بنا به دلایل مختلف شاید در این زمینه آن طور که باید توجه نشده است. اما در جنگ تحمیلی ۱۲ روزه رژیم صهیونیستی بر علیه ما اگر چه خسارت‌هایی وارد کرد که شاید بعضی از آنها بران ناپذیر باشد اما موجب همبستگی و انسجام بین احاد جامعه شد که نیازمند حفظ این انسجام و همبستگی هستیم. از طرف دیگر ضرورت تقویت بنیه دفاعی و دیپلماسی بیش از پیش حس شد، چرا که اگر قدرت موشک‌های ما نبود، قدرت چانه‌زنی وزارت خارجه نبود شاید امروز سرنوشت کشور طور دیگری بود.